

Kuva: Lea Pakkanen

Toiminnallisia tehtäviä pakolaisuudesta

Kuvaharjoitus

Kuva: Tiiu Aning

Kohderyhmä: Soveltaen sopii kaikille ikäryhmille

Tavoite: Harjoitella empatiaa ja asettumista toisen asemaan. Pohtia pakolaisten kohtaamia haasteita.

Kuvaus: Tehtävässä katsellaan kuvaa afgaanipakolaispojasta ja pyritään eläytymään hänen asemaansa sekä mietitään pojan tilannetta pienryhmissä pohdintakysymysten avulla. Keskustelun jälkeen voidaan piirtää kuva pojan tulevaisuudesta tai pohtia aihetta omakohtaisesti: Mitä itse tekisit samankaltaisessa tilanteessa?

Kulku:

Keskustelkaa kuvasta, jossa on kuvitteellinen yksin Suomeen tulleet alaikäinen afganistanilainen turvapaikanhakijapoika suomalaisessa koulussa. Hänen keskittymistään häiritsevät muistot kotimaasta ja pakomatkalta. Hänellä on hyviä muistoja omaisista ja elämästä ennen kuin tilanne kotimaassa vaikeutui talibanien takia ja perhe joutui pakenemaan Iraniin. Toisaalta hänellä on huonoja muistoja talibanien kohtelusta kotimaassa sekä syrjivästä ja huonosta kohtelusta, jota afganistanilaispakolaiset kohtasivat Iranissa. Siellä nuoria afgaanipoikia myös uhattiin Syyrian sotaan lähettämällä.

Katselkaa yksin kuvaa parin minuutin aikana ja pohtikaa lapsen tilannetta. Millaisia tunteita ja ajatuksia hänellä mahtaa olla? Keskustelkaa sen jälkeen noin neljän hengen ryhmissä ajatuksistanne ja käyttäkää keskustelun virikkeenä jotain seuraavista kysymyksistä.

1. Kuvittele joutuvasi jättämään kotisi, mahdollisesti myös perheesi, ystäväsi ja kaikki tutut asiat ja hakemaan turvapaikkaa vieraasta maasta? Miltä tuntuisi?
2. Kuvittele eläväsi vastaanottokeskuksessa tai alaikäisten yksin maahan tulleiden perhekodissa. Miltä tuntuisi, mitä haasteita sinulla olisi?
3. Miten mahtaa sujua kuvassa olevan lapsen keskittyminen koulutehtäviin? Mitä pelkoja, ilonaiheita ja toiveita hänellä voisi olla?
4. Mikä auttaisi kohtaamaan vaikeuksia ja lievittämään pahaa oloa?
5. Miten toivoisit, että muut ihmiset uudessa kotimaassasi kohtaisivat sinut vastaavassa tilanteessa, mitä toivoisit että he tekisivät puolestasi? Mitä toivoisit, että he eivät tekisi? Mitä kaipaisit?
6. Miten suomalaisena voisit olla pakolaiselle ystävä?

Keskustelun jälkeen opettaja purkaa keskusteluita koko ryhmän kesken, ja lopuksi oppilaat voivat piirtää kuvan lapsen tulevaisuudesta: millaisen tulevaisuuden toivoisit pojalle.

Vaihtoehtoisesti voi myös jatkaa tehtävää pohtimalla seuraavia tilanteita – mitä tekisit itse niissä, jos olisit pakolainen?

1. Kaipaat kotimaasi ruokaa, harrastuksia, elämäntyyliä, vanhoja ystäviä ja sukulaisia. Sinulle tulee kova koti-ikävä ja mietit paluuta kotimaahan. Mutta ystäväsi sanovat, että palaaminen olisi vaarallista. Ihmiset sanovat, että saisit olla kiitollinen, että saat olla täällä.
2. Et ole kuullut sukulaisistasi pitkään aikaan. Et tiedä mitä heille kuuluu, tai ovatko he edes elossa. Tunnet itsesi yksinäiseksi ja mietit, pitäisikö sinun palata kotiin etsimään sukulaisiasi.
3. Et oikeastaan tiedä, voitko uudessa kotimaassasi hyvin vai huonosti. Sinulla on välillä painajaisia, mutta toisaalta ajattelet, että sinullahan on kaikki hyvin ja sinun pitäisi olla onnellinen ja kiitollinen, ettet elä vaarallisessa kotimaassasi. Sinulla on ristiriitainen olo.

Vieraanvaraisuuden torni

Kohderyhmä: alakoulu-yläkoulu

Tavoitteet: Keräään ideoita vieraanvaraisuuden toteuttamiseen

Tarvikkeet: post it –lappuja

Kulku:

Jakaudutaan noin 4–5 oppilaan ryhmiin. Mietitään, miten vieraanvaraisuutta voi konkreettisesti näyttää (esimerkiksi ottamalla leikkiin mukaan välitunnilla, kutsuamalla synttäreille, hymyilemällä...). Yhteen lappuun kirjataan yksi asia. Jokaisella lapulla pitää olla eri asia. Aikaa miettimiseen on esimerkiksi 5 minuuttia. Ajan loputtua jokainen ryhmä kiinnittää omat lappunsa seinälle korkeaksi torniksi.

Jos ei halua ryhmien välistä kilpailua, voi tehdä niin, että ajan loputtua ryhmä kerrallaan sanoo yhden keksimänsä asian ja vie lapun seinälle. Seuraava ryhmä jatkaa samaa tornia jollain eri asialla ja kiinnittää sen lapun seinälle. Näin toimitaan niin kauan kun uusia asioita vieraanvaraisuudesta löytyy.

Tervehdykset

Kolmen hengen ryhmissä: monellako kielellä osaat tervehtiä? Kirjatkaa ryhmässä kaikki osaamanne tervehdykset (yksi/kieli). Tervehdys voi olla ”päivää” tai ”hei”, mikä tahansa. Tervehdykset kerätään taululle, ryhmä kerrallaan sanoo yhden tervehdyksen. Kerätään niin kauan kuin uusia tervehdyksiä löytyy.

Ota askel eteenpäin

Kohderyhmä: 5.-luokkalaisista lukioon

Tavoite: Harjoituksen tavoitteena on lisätä empatiaa ja arvostusta erilaisuutta kohtaan sekä lisätä ymmärrystä, mitä johonkin vähemmistöön kuuluminen voi tarkoittaa ja millaisia seurauksia vähemmistöön kuulumisella on.

Kuvaus: Oppilaille jaetaan roolit. He rakentavat jokainen itse mielessään tarkemmin roolihenkilön elämää opettajan ohjeiden avulla. Tämän jälkeen oppilaat asettuvat samalle viivalle, ja ottavat askeleita sen mukaan, miten vastaavat mielessään opettajan kysymyksiin. Lopuksi keskustellaan. Ryhmäkooko 10–30 henkeä. Harjoitus vie vähintään 45 minuutin oppitunnin.

Kaikki ihmiset ovat Jumalan luomia, yhtä arvokkaita ja samanarvoisia. Aina tasa-arvo ei toteudu, ja joillakin on enemmän mahdollisuuksia elämässään kuin toisilla. Tässä harjoituksessa osallistujat saavat kokemuksen toisen kenkiin asettumisesta. Harjoituksessa eläydytään saatuun rooliin. Oppilaat pääsevät liikkumaan eteenpäin tai pysyvät paikoillaan riippuen roolihenkilön kuvitelluista mahdollisuuksista elämässä. Kopioi etukäteen roolikortit ja leikkaa ne.

Harjoituksen kulku

Luo rauhallinen ilmapiiri. Voit käyttää rauhoittavaa musiikkia. Katso, että jokainen istuu mukavasti.

Jaa jokaiselle osallistujalle yksi roolikortti. Sano, että jokainen lukee vain oman korttinsa, eikä näytä sitä kenellekään muulle.

Voit myös toteuttaa tämän isomman ryhmän kanssa niin, että kolme osallistujaa saa saman roolikortin. Sitä ei kerrota etukäteen.

Roolit:

1. Olet maanviljelijäperheen lapsi. Kotoasi on 20 km matkaa lähimpään taajaan.
2. Olet yksinhuoltajaperheen nuorin lapsi.
3. Olet maahanmuuttajaperheen lapsi. Vanhempasi eivät vielä osaa suomea, sinä ja sisaruksesi aivan vähän.
4. Olet ekaluokkalainen, käytät sairautesi takia pyörätuolia.
5. Olet Yhdysvaltain suurlähettilään lapsi.
6. Olet kiinalaisten maahanmuuttajien lapsi. Vanhemmillasi on ravintola, jossa he työskentelevät jokaisen viikonpäivänä, ilman vapaita.
7. Olet pakolainen. Isosta perheestäsi vain sinä ja siskosi olette päässeet Suomeen. Odotatte vastaanottokeskuksessa tietoa muun perheen pääsystä tänne.
8. Olet Afganistanista muuttaneen perheen tytär. Isä on sitä mieltä, että tytön paikka on kotona, vain koulussa saa käydä.

9. Olet kolmasluokkalainen. Kaverisi on koulukiusattu, myös sinua kiusataan välillä.
10. Vanhempasi olivat samassa työpaikassa, ja se on lakkautettu. He ovat työttömiä ainakin tällä hetkellä.
11. Olet suuren perheen keskimäinen lapsi. Sinulla on neljä vanhempaa ja neljä nuorempaa sisarusta.
12. Asut eläkkeellä olevan isoäitisi luona. Omat vanhempasi eivät jostain syystä voi huolehtia sinusta.
13. Olet maahanmuuttajaperheen tytär. Vanhempiesi mielestä sinun pitää käyttää huivia aina kodin ulkopuolella.
14. Olet maahanmuuttajaperheen lapsi. Perhettäsi uhkaa palautus lähtömaahan, josta olette lähteneet pois väkivaltaisuuksien takia.
15. Olet 10-vuotias suomalainen lapsi. Sinulla on pikkuveli. Vanhemmillasi on hyvätuloiset ammatit.

Pyydä lukemaan kortti hiljaa mielessään, ja miettimään omaa roolihahmoaan esimerkiksi seuraavien kysymysten avulla. Jokainen luo tarkemmin oman roolihahmonsansa, mutta annetusta roolin sisällöstä ei saa poiketa.

Voit antaa myös jokaiselle paperin, jonka yläkulmaan liimataan oma rooli. Paperissa voi olla valmiiksi kohdat perhe, koti, ystävät, harrastukset, muuta, joita kohtia he täyttävät omaa roolihenkilöään miettiessä.

Jos ajattelet, että ryhmäsi tarvitsee enemmän tietoa rooleistaan, voit kirjoittaa niitä auki enemmän. Korosta, että tässä ei haeta oikeaa tai väärää vastausta, vaan jokainen päättää itse yksityiskohdat roolihahmostaan.

- Millaiseen perheeseen synnyit?
- Onko sinulla sisaruksia?
- Onko sinulla molemmat vanhemmat?
- Mitä työtä vanhempasi tekevät?
- Oletko tyttö vai poika?
- Millaisia kavereita sinulla oli ihan pienenä?
- Millaisia leikkejä leikit silloin?
- Millaisessa talossa asuit?
- Millaisessa talossa asut nyt?
- Millainen on tavallinen arkipäiväsi?
- Mitä harrastat?
- Mitä muuta teet vapaa-aikanasi?
- Saanko viikko- tai kuukausirahaa?
- Miten käytät sen?
- Mistä olet kiinnostunut?
- Mitä haaveilet tulevaisuudelta?
- Pelottaako sinua jokin asia?

Jos joku osallistujista on sitä mieltä, että ei tiedä tarpeeksi saamastaan roolista. Sano, että se ei haittaa, vaan mielikuvitusta voi käyttää niin paljon kuin tarvitsee.

Tämän jälkeen osallistujat asettuvat suoraan riviin. Kun hetken päästä esitetään erilaisia väittämiä, he miettivät, onko tilanne tai valinta mahdollista oman roolihenkilön elämässä. Jos vastaus on kyllä, osallistuja ottaa askelen eteenpäin. Jos vastaus on kieltävä tai epävarma, osallistuja jää paikoilleen.

Väittämät luetaan yksi kerrallaan niin, että jokaisen jälkeen osallistujille jää hetki aikaa miettiä omaa vastaustaan.

Lue hitaasti, anna aikaa miettiä, voiko vastata kyllä ja astua eteenpäin.

1. Olet aika tyytyväinen elämääsi.
2. Sinulla on mukava koti.
3. Kotonasi on televisio ja tietokone.
4. Sinulla on oma puhelin.
5. Voit olla yhteydessä kavereihisi netissä.
6. Voit harrastaa haluamaasi asiaa.
7. Voit vaikuttaa siihen, mikä sinusta isona tulee.
8. Sinulla on omaa rahaa, ja voit päättää itse sen käyttämisestä.
9. Pääset elokuviin halutessasi.
10. Koet, että kieltäsi ja kulttuuriasi arvostetaan.
11. Koet, että mielipiteitäsi arvostetaan.
12. Et pelkää viranomaisia (poliisia)
13. Et pelkää, että sinua kiusataan koulussa tai kadulla.
14. Voit viettää juhlapyyhiä perheesi ja läheistesi kanssa.
15. Voit käydä oman uskontosi rukoushuoneessa (temppeli, kirkko, moskeija...)
16. Voit saada uusia vaatteita aina tarvitessasi.
17. Voit kutsua kavereita yökylään.
18. Pääset lomamatkalle (vähintään) kerran vuodessa.
19. Voit itse päättää, missä aikuisena asut.
20. Voit käydä seurakunnan kerhossa.
21. Olet joskus käynyt luterilaisessa kirkossa, ja ymmärrät kieltä, jota siellä käytetään

Kaikkien väittämien lukemisen jälkeen osallistajat katselevat hetken ympärilleen ja miettivät omaa paikkaansa rivissä. Voidaan käydä kierros, jossa jokainen kertoo oman roolinsa. Lopuksi keskustellaan yhdessä kokemuksista.

- Oliko helppo vai vaikea näytellä roolia?
- Oliko helppo vai vaikea keksiä roolihenkilön elämään liittyviä asioita?
- Miltä tuntui ottaa askel eteenpäin?
- Entä jäädä paikalleen?
- Mitä tuntui, kun huomasi muiden menevän edelle / jäävän jälkeen?
- Olisiko polkusi ollut erilainen, jos olisit vaihtanut yhtä kuvittelemaasi ominaisuutta (esim sukupuoli)?
- Arvasitko muiden rooleja?
- Tuntuiko jossain vaiheessa epäoikeudenmukaiselta?
- Voiko joku sanoa, että hänen hahmonsia ihmisoikeuksia ei kunnioitettu?
- Voiko tämä kuvastaa oikeaa elämää?
- Pitäisikö asialle tehdä jotain? (Mitä?)

Jos olet antanut useammalle osallistujalle saman roolin, keskustellaan ensin näissä ryhmissä yllä olevista teemoista, sitten kootaan asioita kaikki yhdessä.

Huomioi, että keskustelussa ei vahvisteta stereotypioita.

Harjoitus on muokattu kouluikäisille sopivaksi eri puolilla liikkuvista harjoituksista. Alkuperäinen *Take a step forward* löytyy teoksesta *Compass: A Manual on Human Rights Education with Young People*.

Pakomatka-peli, Pakolaisavun opetusmateriaaleista

Kohderyhmä: Yläkoulu-lukio

Tavoite: Harjoitella samaistumista pakolaisten asemaan ja pohtia vaikeuksia joita pakolaiset kohtaavat matkalla.

Kesto: pelisimulaatio 15 min, keskusteluun väh. 15 min –

Kuvaus: Pelissä esitetään monivalintaväitteitä pakomatkan kulkuun liittyen. Alussa kaikki osallistujat seisovat. Osallistujat valitsevat vaihtoehdoista mielestään viisaimman (mitä luulevat, että kuvatussa tilanteessa tulisi tehdä). Pelin johtaja karsii valintojen perusteella matkalle jäävät. Viimeiseksi seisomaan jäävät pääsevät perille kuvitteellisella pakomatalla. Lopuksi pidetään purkukeskustelu.

Kulku:

Usein matkalla tehtävät valinnat ovat vaikeita ja voi olla mahdotonta tietää, mikä valinta olisi järkevin. Toisin kuin usein annetaan ymmärtää, pakolaiset eivät suunnittele, miten he matkansa tekevät ja mikä maa olisi houkuttelevin, vaan he maksavat salakuljettajille ja toivovat pääsevänsä turvaan. Purkukeskustelussa käsitellään pakomatkan vaarallisuutta ja sitä kautta lähtösyiden vakavuutta. Kerro koululaisille että pelaatte pelin, jossa samaistutaan nuoren pojan pakomatkiaan. Matkalla oppilaat joutuvat tekemään valintoja. Tehtävän alkaessa kaikki oppilaat seisovat. Joka kysymyksen jälkeen oppilaat, jotka valitsivat ”väärin” istuutuvat. Lopuksi katsotaan kuinka moni selvisi koko matkasta ja pääsi turvaan.

Aloita peli kertomalla henkilöstä, johon samastutaan: ”Olet 12-vuotias poika Afganistanista, sinulla on kaksi sisko ja yksi veli, olet rikkaasta perheestä. Isäsi on tapettu väkivaltaisesti, kun hän oli moskeijassa rukoilemassa.

Peli alkaa:

1. Äiti päättää, että lähdetään pakoon, hän maksaa salakuljettajalle. Pohjois-Afganistanissa salakuljettaja kertoo, että koko perhe on vaikea viedä kerralla. Perheen pitää hajaantua. Miten perheesi valitsee?

a) sinä ja 17-vuotias sisko ja 15-vuotias veljesi jatkatte matkaa

b) sinä ja äitisi jatkatte matkaa, isovelji ja isosisko jäävät Afganistaniin

Pyydä niitä nostamaan käsi ylös, jotka valitsivat a-vaihtoehdon. Käden nostaneet saavat jäädä seisomaan, muut istuvat (jäävät pelistä).

2. Nyt matkaat sisarustesi kanssa kolmissin. Teitä pelottaa ja teillä on nälkä. Venäjällä veljesi yhtäkkiä katoaa. Miten toimitte siskosi kanssa?

- a) jäätte odottamaan että veli löytyy
- b) jatkatte matkaa salakuljettajan avulla

Pyydä niitä nostamaan käsi ylös, jotka valitsevat a-vaihtoehdon, he istuutuvat (jäävät pelistä).

3. Venäjällä poliisit kysyvät teiltä jatkuvasti passia, jota teillä ei ole. Miten päätätte toimia?

- a) hankitte väärennetyt passit
- b) lahjotte poliiseja rahoillanne, jotta pääsisitte etenemään ilman passeja.

Pyydä niitä nostamaan käsi ylös, jotka valitsivat a-vaihtoehdon, he istuutuvat (jäävät pelistä).

Simulaation jälkeen:

Kuinka moni jäi seisomaan? Kerro seisomaan jääneille, että he selvisivät tällä kertaa matkasta ja pääsivät siskon kanssa Suomeen. Suomeen saapuu vuosittain tuhansia turvapaikanhakijoita. Heistä reilu kolmannes saa oleskeluluvan. (Eli seisomaan jääneistä kolmannes, voidaan verrata.)

- Oliko valintoja matkan aikana helppo/vaikea tehdä? Mikä valinta oli vaikea? Miten perustelit valintaasi?

Usein ei ole oikeaa tai väärää ratkaisua. Valinnat ovat vaikeita ja sattumanvaraisia. Pojan tekemät valinnat eivät ole yleispätevästi ”oikeita” vaan muidenkin valintojen kautta voi päästä matkalla eteenpäin – tai sitten ei. Pojan äiti maksoi suuren summan salakuljettajalle. Useimmilla ei ole varaa lähteä vaaralliselle pakomatalle. Varakkaammillekin pakomatka saattaa merkitä koko omaisuudesta luopumista.

- Mitä edellytyksiä matkan onnistumiselle oli paitsi hyvä tuuri?

Kerro että simulaatio oli tehty todellisen tarinan pohjalta ja että luet nyt alla oleva Ahmad Razain itse kirjoittaman tarinan matkastaan oppilaille. Luettuasi tarinan ääneen jatka keskustelua:

- Miksi Ahmadiä kiusattiin koulussa Turussa? Oletteko itse törmänneet vastaavaan?
- Mistä luulette sen johtuvan, että joku kiusaa? Oletteko koskaan puuttuneet sellaiseen? Miten sellaiseen voisi puuttua?

Afganilaisen Ahmadin tarina

Pakolaisavun opetusmateriaaleista

”Olen Ahmad Razai, afganistanilainen poika, 13 vuotta vanha. Asun perheeni kanssa Helsingissä. Meillä oli Afganistanissa tosi hyvä elämä ja meillä oli kolme taloa. Kun talebanit tulivat Afganistaniin, siitä tuli meille painajainen... Me lähdimme pakoon omasta maastamme.

Nälkä ja pelko oli koko ajan läsnä enkä koskaan unohda sitä matkaa. Muistelen aina, kun pakomatalla tuli ikävä kotiin ja nälkä. Minä siis saavuin siskoni kanssa Suomeen 1999 joulukuussa alaikäisenä. Olin niin väsynyt, että nukahdin heti Helsingin lentokentällä. Emme osanneet sanaakaan suomea. Ensin poliisit haastattelivat meitä ja olimme yötä Helsingissä. Seuraavana aamuna lähdimme suoraan junalla perhe- ja ryhmäkotiin. Lukkarilassa olivat lapset, jotka olivat ilman huoltajia tulleet Suomeen niin kuin me.

Alussa kaikki oli vaikeaa, mutta vähitellen totuin elämään ja Lukkarilaan. Viihdyin siellä hyvin, vaikka en tiennyt perheestäni mitään. Lukkarilassa oli erittäin mukavia työntekijöitä. Heistä tuli meille tosi ystäviä. Mutta se ei pidä paikkaansa. Tietysti riippuu itsestäkin, kuinka tulee toimeen ihmisten kanssa.

On vaikeaa olla kahden kulttuurin välissä. Kun olen afganistanilaisten kanssa, minusta tuntuu, että olen aivan suomalainen. Mutta kun olen suomalaisten seurassa, tunnen olevani afganistanilainen. Kysyn joskus itseltäni, kuka minä oikeastaan olen. Mielestäni omaa kulttuuria on aina arvostettava, muuten ihminen jää yksin.

Äitini ja veljeni saapuivat Suomeen tammikuussa 2002. Muutimme Turkuun ja se oli kauhea paikka. Siinä talossa oli paljon torakoita. En olisi uskonut, että Suomessa voi olla taloissa torakoita. Sen lisäksi talossa haisi pahalle. Kukaan ei voinut auttaa meitä. Alussa meillä ei ollut edes huonekaluja. Yöllä kaikilla piti olla takit ja pipot päällä, koska Suomen talvi ei olekaan helppo. Elimme viikon ilman mitään ja se masensi kovasti meitä. Pikkuhiljaa sitten isosiskon ystävät ja eräs veljeni opettaja auttoivat meitä paljon ja toivat meille, mitä tarvitsimme. Hyvä, että ystävät ovat olemassa.

Turun koulussa minua kiusattiin melkein joka päivä. Mutta oli hyvä, että opettajat olivat mukavia ja minusta tykättiin ja välitettiin paljon. Opettajan mielestä minä olen fiksu, ahkera ja kohtelias. Turussa ei siis mennyt kovin mukavasti. Oli tylsää ja koko ajan ikävä Lukkarilaan. Se teki minut iloiseksi, kun pääsimme pois sieltä talosta. Isosiskon ystävät löysivät meille asunnon Helsingistä. Olen kuullut, että Suomessa on harvinaista, että naapurit välittävät toisistaan ja varsinkin maahanmuuttajista. Mutta kävi toisin. Naapurissa asuu todella huomaavainen ja mukava nainen. Hän tuli heti sanomaan meille tervetuloa. Meitä kaikkia helpotti vähän, kun naapuri oli meillä käymässä, ei tuntunut ikävältä. Toivottavasti löydän hyvän koulun ja harrastuksen Helsingistä. Toivon vieläkin siskoni pääsevän Suomeen mahdollisimman pian.”

Kirjasta: Harju (toim.) 2003, Palasina maailmalla – Turvapaikan hakijoiden kirjoituksia

Tiesitkö? Talvisodan aikana lähes 500 000 suomalaista eli evakossa, eli pakeni sodan alta turvallisempaan osaan maata. Suurin osa evakoista lähti pakoon vuonna 1940 menete-
tystä Karjalasta. Joillakin entisen Neuvostoliiton alueella asuvilla, joilla katsotaan olevan suomalaiset sukujuuret, on ollut oikeus muuttaa Suomeen etnisinä paluumuuttajina.

Sotien aikana Suomesta lähetettiin myös 70 000 sotalasta yksin Ruotsiin ja Tanskaan sotaa pakoon. Noin 15 000 lasta jäi sotien seurauksena pysyvästi Ruotsiin ja noin 500 lasta jäi Tanskaan. Kymmenien tuhansien sotalasten lisäksi Ruotsiin lähti Suomesta myös yli 56 000 aikuista sotaa pakoon.

Rauha ja sovinto – palapelin kokoaminen

Tarvikkeet: Mikä tahansa palapeli (n. 10 palaa), huivi silmien sitomista varten

Teema: yhteistyön opetteleminen hankalassa tilanteessa

Anna yhdelle ryhmäläiselle huivi, jolla hän peittää silmänsä.

Ota esille palapeli. Ryhmän tehtävä on koota palapeli siten, että vain sokkona oleva saa koskea paloihin. Muut ryhmäläiset antavat ohjeita. Opastajat eivät saa koskea paloihin tai opastettavaan. Aikaa pelin kokoamiseen on 3 minuuttia.

Taistelu appelsiinista

Kohderyhmä: 8–

Kuvaus: Kaksi ryhmää kilpailee yhdestä appelsiinista, jota molemmat ryhmät tarvitsevat. He koettavat ratkaista tilanteen keskustelemalla ilman väkivaltaa.

Tavoitteet: Keskustellaan kommunikoinnin tarpeesta ja vaikeudesta konfliktitilanteissa. Etsitään toimintatapoja ristiriitatilanteisiin.

Teema: Rauha

Kesto: 30 min

Ryhmäkoko: 4–24 lasta

katso s. 166 lähteessä:

https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/Compasito_SU_pdf_netiversio.pdf

Karamellipeli

Kohderyhmä: Yläkoulu-lukio

Lähde: https://issuu.com/andreea_loredana/docs/global_education_manual_small

Kesto: 40–60 min

Tavoite: Eläytyä epäoikeudenmukaisiin tilanteisiin ja syrjittyjen asemaan sekä miettiä miten peli kuvastaa epäoikeudenmukaisuuksia, joita pakolaiset kohtaavat, miettiä vaihtoehtoisia tapoja muuntaa tilanteita oikeudenmukaisimmiksi.

Kulku:

Oppilaat istuvat piirissä. Keskellä on kasa karamelleja ja kaksi noppaa. Opettaja kertoo, että kaikki karkit kuuluvat tällä hetkellä kaikille, mutta on joitakin sääntöjä miten niitä tullaan jakamaan. Kukaan ei saa syödä karamelleja kesken pelin.

Vuorotellen oppilaiden tulee heittää nopat. Jos pelaaja saa kaksi samaa numeroa heitollaan, hän saa ottaa yhden karamellin. Parin kierroksen jälkeen opettaja muuttaa sääntöä: pelaaja saa ottaa itselleen kaksi karamellia jos saa samat numerot nopilla. Kun kaikki karamellit keskeltä ovat loppuneet, opettaja kertoo uuden säännön: jos heittää kahta samaa numeroa, saa ottaa kaksi karamellia joltakin toiselta pelaajalta.

Kun peli on jatkunut jonkun aikaa ja joidenkin pelaajien tyytymättömyys ja toisten tyytyväisyys on lisääntynyt, opettaja sanoo, että peli on päättynyt. Jokainen saa sen verran karamelleja mitä hänellä on. Jos pelin edetessä joku kyselee että saako tehdä niin tai näin, opettaja vastaa vain, että kaikki säännöt on jo kerrottu. Jos opettaja haluaa vielä enemmän tunteita peliin, voi hän keskeyttää pelin milloin vaan ja keksiä uusia sääntöjä. Hän voi vaikka yhtäkkiä jakaa karamellit tasan ja sitten jatkaa taas vanhojen sääntöjen mukaan. Tai pari pelaajaa voivat yhtäkkiä saada kaikkien muiden karamellit, eikä opettaja anna selitystä tälle, vaan kertoo vain, että näin asiat nyt vaan ovat.

Pelin jälkeen keskustellaan pelin kulusta:

- Miltä tuntui pelin edetessä, ja mikä sai sinut tuntemaan näin? Jokainen vastaa.
- Miten pelaajat käyttäytyivät pelin edetessä? Onko pelissä hyviä ja huonoja pelaajia/voittajia ja häviäjiä / valtaa-pitääviä ja pelaajia ilman valtaa?
- Mitä ajatuksia pelin lopputulos herätti? Mitä olisi voitu tehdä toisin, jotta loppu olisi ollut oikeudenmukaisempi?
- Mitä analogioita voi tehdä verrattaessa peliä ja oikeaa maailmaa, esimerkiksi ajatellen turvapaikanhakijoiden / pakolaisten asemaa Suomessa? Mitä karamellit, nopat ja pelaajat voisivat kuvastaa oikeassa maailmassa?

Janatyöskentely

Kohderyhmä: Yläkoulu–aikuiskasvatus

Tavoite: Pohtia ajankohtaisia ilmiöitä, harjoitella omien mielipiteiden muodostamista ja kommunikointia

Kesto: väh. 15 min –

Kulku:

Kuvitelkaa jana huoneen yhdestä päästä toiseen. Opettaja lukee väitteitä. Oppilaiden tulee miettiä väitteitä pakolaisen näkökulmasta. Jokaisen väitteen jälkeen oppilaiden tulee siirtyä janalle sille kohtaa janaa joka vastaa hänen mielipidettään. Janan yksi pää on ”ei” ja toinen pää on ”kyllä”. Jokaisen väittämän jälkeen opettaja pyytää muutamia oppilaita perustelemaan valintansa.

Väitteet:

- Jokainen on oman onnensa seppä
- Suomen oli hyvä kiristää turvapaikkapolitiikkaa koska taloudellinen tilanne vaati sen.
- On parempi auttaa köyhiä niissä maissa missä asuvat, kuin ottaa vastaan enemmän pakolaisia.
- Muslimiturvapaikanhakijoiden tulisi saada mahdollisuus harjoittaa uskontoaan vastaanottokeskuksissa.
- Huoneen neljä nurkkaa edustavat seuraavia teemoja: Köyhyys, ahneus, ilmastonmuutos ja eriarvoisuus. Menkää siihen nurkkaan joka mielestänne kuvaa maailman suurinta ongelmaa.

Pakolaislasten tilanne – Tarpeet ja toiveet

Lähde: <http://www.unhcr.org/459a79142.html>

Kohderyhmä: 10-vuotiaista ylöspäin

Tavoite:

Auttaa opiskelijoita huomaamaan, mitä he välttämättä *tarvitsevat* ja mitä he *toivovat*. Lapset taas oppivat, että ihmisen perustarpeiden huomioiminen kuuluu ihmisoikeuksiin.

Kesto: väh. 45 min

Valmistelut:

Leikkaa valkeasta pahvista pieniä kortteja 20 kappaletta kullekin viiden opiskelijan ryhmälle, esimerkiksi 120 korttia 30 opiskelijaa varten. Kortteja kutsutaan nimellä ”Tarpeet ja toiveet”.

Kulku:

Jaaj opiskelijat viiden hengen ryhmiin ja kerro heille, että kukin ryhmä on perhe. Pyydä heitä päättämään, ketkä kaksi ovat vanhemmat ja ketkä kolme esittävät lapsia. Anna kullekin perheelle 20 korttia.

Kerro opiskelijoille, että on puhjennut sota ja kunkin perheen tulee paeta turvaan yhdessä. Koska he joutuvat jättämään kotinsa, heidän täytyy ottaa mukaansa, mitä he välttämättä tarvitsevat voidakseen elää (ja kasvaa) tilapäisessä uudessa kodissaan, sitten kun he sen löytävät. Perheen täytyy päättää, mitkä 20 tavaraa he ottavat mukaansa ja kirjata ne korteille, kuhunkin yksi.

Ilmoita perheille, että koska kuljetusautoissa, rattaissa ja kottikärryissä on rajoitetusti tilaa, kukin perhe saakin ottaa vain 14 tavaraa mukaansa. Heidän on päätettävä, mitkä kuusi tavaraa jäävät pois – näiden korttien päälle merkitään rasti.

Ilmoita opiskelijoille, että tiet ovat ruuhkautuneet pakenijoista eikä sen vuoksi voida mennä autolla vaan kaikkien on käveltävä. Näin ollen tavarakuormia on kevennettävä, koska tavarat on kannettava itse. Kukin perhe voi ottaa vain kuusi tavaraa mukaansa. Kehota lapsia päättämään, mitkä kahdeksan tavaraa jätetään pois ja mitkä kuusi ovat heidän mielestään olennaisia henkiinjäämisen kannalta.

Korosta, että miljoonat pakolaislapset ovat joutuneet tällaisen valinnan eteen todellisessa elämässä.

Kuva: Sari Lehtelä

Keskustelukysymyksiä

- Mitkä tavarat useimmat jättivät pois ensimmäisellä kierroksella? Miksi?
- Oliko toinen luopumiskierros vaikeampi kuin ensimmäinen? Miksi?
- Oliko vanhemmilla erimielisyyksiä siitä mistä luovutaan? Mistä oltiin eri mieltä ja miksi?
- Mikä on tarpeiden ja toiveiden ero? Mitkä tavarat edustivat tarpeita ja mitkä toiveita?
- Poikkeavatko eri ihmisten tarpeet ja toiveet toisistaan? Miksi tai miksi ei?

Kerro lapsille: Ihmisten perustarpeita ovat hengissä pysyminen, kehittyminen, turvallinen elämä ja mahdollisuus osallistua yhteisön elämään. Näitä tarpeita usein kutsutaan oikeuksiksi. Oikeuksia ovat asiat, jotka yhdenmukaisesti ja oikeudenmukaisesti kuuluvat kaikille ihmisille.

Kuva: Sari Lehtelä

Bingo

Kohderyhmä: Luokat 3–6

Tavoite: Tutustuttaa vieraanvaraisuudesta kertoviin raamatunkohtiin.

Kuvaus: Pelataan Bingo-pelin tapaan

Taululla sanat enkeleitä, itseäsi, kaikki, muukalaisina, lapsen, osoittakaa, virkistäytyä, yksi. Jokainen valitsee niistä neljä ja kirjoittaa ne lapulle.

Opettaja kertoo jotakin raamatunkohtien pohjaksi. Esim.

Evankeliumin mukaan vieraanvaraisuus kysyy uskoa – silmien avaamista toisten hädälle ja omille toimintamahdollisuuksille. Se ei ole vain velvoite vaan ennen kaikkea lahja. Se on osallisuutta hyvän kiertokulussa. Se on suoja yksinäisyyttä, välinpitämättömyyttä ja kyynisyyttä vastaan. Se saa tuntemaan, että asioilla ja ihmisillä on väliä. (Petri Merenlahti)

Raamatussa on paljon kohtia, jotka kertovat, miten Jumala toivoo meidän suhtautuvan lähimmäisiin, miten meitä kutsutaan olemaan vieraanvaraisia.

Opettaja lukee kohdat. Kun oppilaan paperista löytyy joku sama sana samassa muodossa kuin opettajan lukemasta kohdasta, oppilas ruksaa sen. Kun kaikki kohdat on ruksattu, hän huutaa: ”Bingo!”

Luuk. 9:47,48

Jeesus nosti viereensä lapsen ja sanoi heille: ”Joka minun nimessäni ottaa luokseen tämän **lapsen**, se ottaa luokseen minut. Ja joka ottaa minut luokseen, ottaa sen, joka on minut lähettänyt. Se teistä, joka on kaikkein pienin, on todella suuri.”

1 Mooses 18:3–5

Hän sanoi: ”Herrani, suothan minulle sen kunnian, ettet kulje palvelijasi ohi. Saanko tuoda teille vähän vettä, jotta voitte pestä jalkanne ja levähtää puun varjossa? Minä haen hiukan syötävää, niin että voitte **virkestäytyä**, ennen kuin jatkatte matkaanne.”

3 Moos.19:33–34

Kun maahanne tulee muukalaisia asumaan keskuudessanne, älkää sortako heitä. Kohdelkaa joukossanne asuvia siirtolaisia ikään kuin he olisivat heimolaisianne ja rakastakaa heitä kuin itseänne, sillä te olette itsekin olleet **muukalaisina** Egyptissä. Minä olen Herra, teidän Jumalanne.”

Matteus 7:12

Kaikki, minkä tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää se heille.

Room 12:13

Auttakaa puutteessa olevia pyhiä, **osoittakaa** vieraanvaraisuutta.

Matt. 22:40

Rakasta lähimmäistäsi niin kuin **itseäsi**.

Hepr. 13:1-2

Älkää unohtako osoittaa vieraanvaraisuutta, sillä jotkut ovat yösijaa antaessaan tulleet majoittaneeksi **enkeleitä**.

Gal. 3:26-28

Yhdentekevää, oletko juutalainen vai kreikkalainen, orja vai vapaa, mies vai nainen, sillä Kristuksessa Jeesuksessa te kaikki olette **yksi**.”

Still-kuva

Jakaudutaan ryhmiin.

Valitaan yksi raamatunkohta (mikä tahansa yllä olevista). Ryhmä miettii, mikä olisi konkreettinen tilanne tänä päivänä, missä sen raamatunkohdan mukaista vieraanvaraisuutta ja lähimmäisenrakkautta toteutetaan. Ryhmä tekee tilanteesta stil-kuvan ja valokuvaa sen (taululle, koulun sivuille, mikä olisi mahdollista?)

Tervetuloa

Sovellettu brittiläisen Punaisen Ristin 2016 pakolaisviikon materiaaleista:
<http://www.redcross.org.uk/What-we-do/Teaching-resources/Lesson-plans/Refugee-week-2016>

Kohderyhmä: 12v. ylöspäin

Tavoite: Pohtia tunteita ja harjoitella empatiaa, harjoitella draaman käyttöä empatiankasvatuksessa.

Kulku:

---

1. Pyydä oppilaat jakamaan parin kanssa jonkin henkilökohtaisen kokemuksen, jossa he ovat tunteneet itsensä epätoivotuksi.
2. Seuraavaksi parit (tai kaksi paria yhdessä) luovat lyhyen draaman tilanteesta (draamaan voi yhdistellä eri henkilöiden kokemuksia).
3. Seuraavaksi oppilaat esittävät draaman koko ryhmälle. Ryhmän tehtävä on draaman jälkeen tai sen edetessä ehdottaa, miten he voisivat muuttaa tilannetta niin, että epätoivottu henkilö tuntisi olevansa tervetullut. Mitä muuttaisivat ja miksi? Oppilaat voivat pohtia kieltä, kehon kieltä, eleitä jne.
4. Draaman jälkeen käydään purkukeskustelua: mitä tunteita draama herätti esittäjälle ja yleisölle, miltä tuntui kun yleisö ehdotti muutoksia tapahtuman kulkuun?
5. Ajan salliessa ryhmä voi kehittää yhdessä draaman missä toivotetaan uusia maahan tulleita tervetulleiksi.
6. Draaman jälkeen oppilaat täyttävät alla olevan pohdintatehtävän.

Tunsin itseni tervetulleeksi kun...

Tunsin itseni epätoivotuksi kun ...

Tässä tilanteessa tunsin itseni tervetulleeksi:

Uskon, että tunsin itseni tervetulleeksi koska...

Tilanne missä tunsin itseni epätoivotuksi:

Jotta tuntisin itseni tervetulleeksi, on tärkeää että...

Joskus tunnen itseni epätoivotuksi kun...

Kun joskus toivotin jonkun tervetulleeksi, tunsin itseni...

Kuva: Sari Lehtelä

7. Pystyvätkö oppilaat harjoituksen kautta tunnistamaan paremmin millaisia tunteita pakolainen voi kohdata matkalla tai uudessa kotimaassa? Mitä me voisimme tehdä, jotta uudet tulijat tuntisivat olevansa tervetulleita, tai ainakin empaattisesti kohdatuiksi?

Hyödyllisiä linkkejä ja lisätietoa pakolaisuudesta:

Pakolaisneuvonta on kerännyt yhteen erilaisia faktoja ja väittämiä pakolaisuudesta. Sivuilta löytyy myös paljon muuta hyödyllistä tietoa:

<http://www.pakolaisneuvonta.fi/?lid=90>

UNHCR:n tilastot pakolaisuudesta antavat ajankohtaista tietoa pakolaistilanteesta:

<http://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html>

<http://data.unhcr.org/mediterranean/regional.php>

Maahanmuuttoviraston verkkosivuilta saat tietoa muun muassa turvapaikkamenetelystä: http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta

Muuttoliikkeessä-sivusto tarjoaa monipuolisesti taustatietoa ja näkökulmia siirtolaisuuteen: <http://www.muuttoliikkeessa.fi/>

Bagdadista Rovaniemeen lyhytvideoita turvapaikanhakijoista Suomessa:

<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/10/14/bagdad-rovaniemi>

Rauhankoulun materiaalit <http://www.maailmankoulu.fi/node/666>

Amnestyn videoita:

<https://youtu.be/6pMo6vqUp6c>

<https://youtu.be/0l5MZtw4hHM>

<https://youtu.be/yiJXy1NdImM>

<https://youtu.be/Gx85kGQkeqQ>

<https://youtu.be/iqnvytw7L6l>

<https://youtu.be/Zld4FIU4Sp0>

Kirjoja lapsille:

Gunilla Bergström: Mikko Mallikas: sisukas muurahainen.

Katri Tapola ja Alessandro Pelliccioni: Pelätin ja rastas

<http://www.hs.fi/kulttuuri/kirja-arvostelu/art-2000002896087.html>

<http://www.kirja.fi/kirja/miikka-porsti/kaikkien-juhla/9789513187156/>

<http://kauppakv.fi/sis/LastenKeskus/tuote/9789516278448?openHier=null> Atte ja Anna meidän ja muiden uskonnot

<http://www.hs.fi/kulttuuri/kirja-arvostelu/art-2000002896087.html>

Helmetin kirjastoaineistot pakolaisuudesta:

http://haku.helmet.fi/iii/encore/search/C__Sd%3A%28pakolaiset%29%20f%3A1%20c%3A0__Orightresult__U?lang=fin&suite=cobalt

<https://ibbyfinland.fi/portfolio/kuvakirjat-helpottavat-monikulttuurisuuskeskustelua-lasten-kanssa/>